Хөдөлмөрчдийн боловсролд

Мөнх нэр

Дэлхий ертөнцийг дэнсэлгэн хөдөлгөсөн Октябрийн агуу их хувьсгалд Оросын ажилчин тариачны зоригт дайчин хөвүүд хэрхэн хушуучлан оролцож байсан тухай, коммунист хүн хэрхэн төрдөг тухай яруу тод илт гэсэн зохиолууд олон бий.

Тэдний нэг нь Зөвлөлтийн зохиолч Никалой Островскийн бүтээл «Болд хэрхэн хатаагдсан нь» гэдэг роман билээ.

Эл роман гарснаасаа хойш 54 хэл дээр хөрвүүлэгдэн 10000000 дын эгнээг бий болгосон юм.

Корчагинаар замнагчид нь зөвхөн Зөвлөлтийн залуус бишээ.

Суут хүмүүс, их зохиолчид, төрийн зүтгэлтнүүд Островскийг өөрийн багшаа гэж нэрлэн, түүний болон баатрууды нь хэлсэн үгнээс иш татан суралцаж явсан нь олонтой.

Түүгээр үл барам тэнгис далайн тэртээ алс Африк оронд Павел Корчагин төрсөн юм.

Никлой Островский „Болд хэрхэн хатаагдсан нь“ гэсэн энэхүү

Островскийн төрсний 60 жилийн ойд

гаруй хувиар хэвлэгдэн гарч дэлхийн олон орны мянга мянган залуусын амтархан уншдаг ширээний ном болсон юм.

Романы баатар Павел Корчагин нь эх орон ард түмэндээ бүхнээ зориулсан цогт хувьсгалч, шударга тэмцэгч Зөвлөлтийн дайчин залуусын нийтлэг дүр билээ.

Корчагинаар замнан явж тэмцэгч, бүтээгч Олег Кошевой, Зоя Космединская нарын зэрэг эрэлхэг охид хөвгүүдийг хэдэн арав, зуугаар нэрлэж болно.

Ийнхүү энэ баатар Зөвлөлтийн утга зохиолд, Зөвлөлтийн ард түмний тэмцлийн түүхэнд өөрийн ижил хань дайчин баатруу алдарт романаа бичсэнээр өөрийн чин хүсэл, ганц олдох амьдралдаа хүнд хэрэгтэй зүйл хийх хэрэгтэй гэдэг бодлоо биелүүлж чадсан юм.

„Болд хэрхэн хатаагдсан нь“ гэдэг романаа анх хэвлэгдэн гарахад тэрээр 32-хон настай байв.

Энэ нь түүний амьдралын эцсийн жил байсан нь харамсалтай.

Гэвч тэр жилээс эхлэн түүний уран бүтээлийн амьдрал эхлэн их зохиолчийн нэрийг үүрд мөнхжүүлсэн нь баярлалтай.

„Вопросы летратуры„ сэтгүүлээс орчуулсан
А. Баярмагнай

СПОРТ

Дунд ба ахимаг насны хүмүүст зориулсан өглөөний биеийн тамир

Зарим ахимаг ба дунд настай хүн өөрийн хурдан шаламгай хөдөлгөөнийг алдаж үе мөч нь нужигнаж алхаа нь богиносох, нуруу нь өвдөх болдог учир хөдөлмөрийн чадвар нь алдагдаж биеийн байдал нь доройтож эхэлдэг юм.

Үүнийгээ нас өтөлж байна, элдэв эмгэгт баригдлаа гэж эмч, эмнэлгээр явж гардаг байна.

Гэтэл ийм байдлын ихэнх нь булчин шөрмөсөө хөдөлгөдөггүй суумтгай байдлаас үндэслэдэг тул үүний хамгийн сайн эм нь биеийн хөдөлмөр өглөөний, гимнастик, явган явах үйлдэл мөн.

Манай хот хөдөөгийн хөдөлмөрчид радиогоор нэвтрүүлдэг өглөөний гимнастикийг хийдэг билээ. Хэрвээ ямар нэг шалтгаанаар өөрөө бие даaж гимнастик хийх хэрэгтэй бол доорхи дасгалыг хийж болно.

1. Хоёр хөлөө нийлүүлэн гараа унжуулж номхон зогс. Атгаа зангидан тохойгоороо аажуухан нугалсаар гараа тэлж биеэ сунган өлмий дээрээ зогсож амьсгаагаа ав. Гараа доош унжуулаад амьсгаагаа гаргаж зогс. Энэ дасгалыг 4—6 удаа хийнэ.

2. Хөлөө мөртэйгөө чацуухан болгон зогсоод өрөөсөн гараа хөлрүүгээ доош гулгуулж бие хазайлган нөгөө гараа сугаадаа дээш гулгуулж ташаагаа тулан хажуу тийш хазайхдаа амьсгалаа авч дээш эгцлэн 2 гараа унжуулан зогсохдоо амьсгаагаа гаргана.

Үүнийг хоёр тийш ээлжлэн хазайж үйлдэх бөгөөд 6—8 удаа хийнэ.

3. Хөлөө нийлүүлэн зогсож гараа унжуул. Гараа алдалж зүүн хөлөө хойш болгон өлмий дээрээ зогсоод гараа баруун өвдөг дээрээ тавьж энэ өвдгөөрөө нугаран доош сууна. Хоёр өвдөг дээрээ ээлжлэн энэ дасгалыг 4—8 удаа хийх бөгөөд амьсгаа жигд байна.

4. Сандал дээр суугаад мөрнийхөө хэмжээнээс арай өргөнөөр хоёр хөлөө ургаш нь өргөн гарынхаа алгыг доош нь харуулж тохойгоороо нугалаад мөртэйгээ чацуулан чээжиндээ барьж бэлтгэнэ. Биеэрээ урагш тонгойн гараа сунгаж хөлдөө хүргэх үед амьсгаагаа гаргаж буцаж бэлтгэсэн байдалд орохдоо амьсгаа авна. 4—8 удаа хийнэ.

5. Сандал дээр суугаад гараараа түшлэгнээс нь суудлын хаpалдаа барьж хөлөө сунган өсгий дээрээ тавь.

Хөлөө чигээр нь дээш өргөж өвдгөөрөө нугалаад сандлын доогуур хөлөө хийнэ.

4—8 удаа хийх бөгөөд амьсгаа жигд байна.

Дасгалыг хийж дуусмагц босч өрөөн дотроо 15—20 секунт сул алхан явна.

6. Хөлөө дээш нь сайн өргөж дороо гүйж эхлээд дараа нь удаашруулж алхана.

20—30 секунт болсны дараа гараа дээш өргөн амьсгаагаа авч доош нь буулгаж гарган 2—3 удаа хийх хэрэгтэй.

АНХААРАХ ЦАГ ОРОЙТОЖ БАЙНА

Баяндэлгэр сумын Жамъянсүрэн даргатай мал аж ахуйн машинт станц энэ жил 5000 шахам га газрын улаан буудай хураах ёстой байсан боловч өнгөрсөн хавар хөрс боловсруулалт муу хийснээс зарим талбай зэрлэг өвсөнд идэгдсэний дээр намар цас орж налж хөлдсөн зэргээс 2000 га газраас ургац авах боломжгүй болж 2000 га талбайгаас ургац авахаар намрын тариа хураах ажилд 2 бригад зохион байгуулж гарсан боловч ажлын үед зохион байгуулалтын тодорхой удирдлагагүй техник засвар, эзэмшилт муу байгаагаас болж тариа хураалт урсгалын байдалд орж цаг алдаж байгаа хариуцлагагүй салан задгай байдал бригад бүр дээр үзэгдэж байна.

Мөнгөнморьт, Баяндэлгэр сумын тариа хураах Даваагончиг даргатай бригад дээр 9 дүгээр сарын 27-нд марианд гарвал зохих 7 комбайн гадна зогсоож байв.

—Өдий болтол яагаад тарианд гарахгүй байгааг нэг залуугаас асуувал.

—Гуравхан комбайн шороо хөдлөгөсөн болж байна.

Одоохондоо комбайнаа цэвэрлээд л гарах санаатай байна.

Далхаа жолоочтой комбайны рам нь хугарсан.

Дандарын Дашдаваагийн комбайны дугуй хагараад бас нэг юм хугарчихсан, Чадраавал комбайнаа 9 сарын 18-нд хүлээж аваад засвар хийсээр байгаад нэг ч буудаа таслаагүй байна гэж байв.

Хөдөлж байгаа 3 комбайны жолооч нараас;

—Тарианд гараад хэд хоножбайна гэхэд;

—Би гараад долоо хонож байгаа боловч хадсан газрыг хэмжих тоо бүртгэгч байхгүйгээс хичнээн га хадсанаа ч мэдэхгүй байна.

—Хоорондоо уралдаантай юу?

—Байхгүй

Бригадын дэргэдэх Мөнгөнморьт сумын тарианы үтрэм дээр очиход 100 гаруй тонн улаан буудайг хэдэн хүн цэвэрлэж байв.

Гэтэл дэргэд нь „ОВП—20“ гэдэг тариа цэвэрлэгч шинэ машин шороо тоосонд дарагдсан байв.

Учир нь цахилгаан гэрэл тавигдсангүй гайхахдаа гараар цэвэрлэж байна гэв.

Бид эндээс Баян, Эрдэнэ, Баянжаргалан сумын тариа хураaж байгаа Бөөрөлжийн тариа бригад дээр ирэхэд энд ажиллавал зохих 13 комбайны 5 комбайн засвартай зогсож байв. Энэ бригадын 13 комбайн нь 9 дүгээр сарын 17—нд ажилд орсон боловч цаг агаарын саатaлтай өдрийг хасаад 7 бүтэн өдөр ажиллах ёстой боловч техникийн эвдрэлээс болж 2—5 өдөр ажилгүй байжээ.

Баянжаргалан сумын Доржсүрэн ахлагчтай салааны комбайнч Гончиг тарианд орсноос хойш дөнгөж 2 өдөр ажиллахдаа 3—4 га талбай хаджээ.

Энэ байдлаас болж тариа хураалт удаашралтай явагдаж байна. 9 дүгээр сарын 27—ны байдлаар 200 га талбайн улаан буудай хураахаас 900 га хадаад байна. Иймд тариа хураалтын ажил дээр оршиж байгаа дутагдлыг даруй арилгаж тодорхой ажил зохиох нь Баяндэлгэр сумын МААМС—ын удирдлагын өмнө чухал зорилт болж байна.

Манай сурвалжлагч

НАМАР

ТАРВАГА АГНАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ 73 ХУВИАР БИЕЛЭГДЭЭД БАЙНА.

ЗХУ-д

МОСКВА. *Нэгдүгээр интернационалийн 100 жилий[illegible]ой гоор К. Маркс, Ф. Энгельс нарын музейнд үзэсгэлэн нээгдэв.*

ЗУРАГ ДЭЭР: *Үзэсгэлэнгийн нэгэн танхимд* Тассын гэрэл зураг.

Хариуцлагатай эрхлэгч Н. МӨНХӨӨ

(X—03286) «Анхдугаар таван жил» сонины газар хэвлэв.

Орон бүхний пролетари нар нэгдэгтүн!

Гурав дугаар ТАВАН ЖИЛ

Төв аймгийн намын хороо, А.Д.Х.Гүйцэтгэх захиргааны сонин.

7 дэх жилдээ №77 (1382) | 1964 оны 10 дугаар сарын 5 | ДАВАА

Монгол—Зөвлөлтийн найрамдлын сарын ажил

Монгол—Зөвлөлтийн ард түмний ган бат найрамдлын баталгаа болсон манай хоёр ард түмний баяр Монгол—Зөвлөлтийн найрамдлын уламжлалт сарын ажлыг манай эх орон даяар баяр баясгалантай нээж байна.

Энэ сарын ажил нь Октябрийн социалист их хувьсгалын 47 жилийн ойг угтан зохиогдож байгаа юмаа.

ЗХУ—ын өгөөмөр тусламжийн үр дүнг манай улсын 43 жилийн хөгжлийн түүх батлан харуулж байна. Дэлхийн хөдөлмөрчдийн их багш В.И.Ленин, монголын ард түмний гарамгай удирдагч Д.Сүхбаатар нар Монгол—Зөвлөлтийн ард түмний бат найрамдлыг үндэслэн тавьсан юм.

Монгол—Зөвлөлтийн ард түмний найрамдал нь ардын хувьсгалын ялалтыг бэхжүүлэх, харийн дайснаас эх орноо хамгаалах, тус улсыг хөрөнгөтний биш хөгжлийн замаар хөгжүүлэх агуу их хэрэгт улам бүр зузааран батажсан юм.

ЗХУ—ын тусламжийн үр шим манай улсын хөгжил цэцэглэлтийн баталгаа болж байгаа бөгөөд манай орны хөдөлмөрчдөөс эх орондоо социализмыг байгуулах түшиг тулгуур нь болж байна. Жилдээ 50 мянган киловат цагийн эрчим гаргах цахилгаан станц, 500 мянгаас 1,1 сая тонн нүүрс гаргах ил уурхай, жилд 378 мянган шоо метр хивс үйлдвэрлэх үйлдвэр зэрэг орчин үеийн үйлдвэр ахуйн барилга байгуулалт бүхий социалист Дархан хотыг ЗХУ—ын тусламжаар байгуулж байгааг монгол хүн бүр найрамдлын бэлэг тэмдэг гэж бахархан баярладаг юм.

Манай оронд Зөвлөлт Холбоот Улсын өгөөмөр тусламж хүрээгүй үйлдвэр ахуйн газар нэг ч үгүй билээ. Монгол—Зөвлөлтийн найрамдлын сарын ажил нь коммунизм байгуулж байгаа Зөвлөлтийн ард түмний баялаг туршлагаас сурч эзэмшихэд ихээхэн ач холбогдолтой юм.

Найрамдлын сарын ажлыг МАХН—ын Төв Хорооны заалт ёсоор Октябрийн социалист хувьсгалын 47 жилийн ойг хөдөлмөрийн их бүтээлээр угтах манай хоёр ард түмний ах дүүгийн мөнхийн найрамдал хамтын ажиллагааг улам бэхжүүлэх коммунизм өрнүүн байгуулж байгаа Зөвлөлтийн ард түмний гайхамшигт ололт амжилт болон олон улсын коммунист ажилчны хөдөлгөөний нэгдэл нягтралыг бэхжүүлэх талаар ЗХУКН—ын чармайлт, түүний энх тайванч ленинч гадаад бодлогыг хөдөлмөрчин олны дунд өргөн сурталчлах чиглэлийн дор явагдах юм.

Энэ заалтыг биелүүлэх явдал МЗНН-ийн байгууллагуудын гол зорилт мөн. Октябрийн социалист их хувьсгалын 47 жилийн ой ба Монгол—Зөвлөлтийн найрамдлын сарын ажлыг хөдөлмөрийн өндөр амжилтаар тэмдэглэхийн тулд 1964 оны сүү тушаалт, үр тариа, хүнсний ногооны хураалт, мал өвөлжүүлэлтийн бэлтгэл зэрэг ажлыг биелүүлэхийн тулд социалист уралдааныг хөдөө аж ахуй, үйлдвэр, соёл гэгээрлийн байгууллагуудад өрнүүлж ажиллах хэрэгтэй.

МЗНН—ийн байгууллагуудаас найрамдлын сарын үеэр коммунизм байгуулж байгаа ЗХУ-ын баатарлаг ард түмний баялаг туршлагыг сурталчлан судлах, ЗХУ—ын Коммунист хөдөлмөрийн бригад, Лениний эв хамт залуучуудын эвлэлийн ажил, манайд ажиллаж байгаа Зөвлөлтийн мэргэжилтнүүдийн баялаг туршлага ажил амьдралаас сурах ажлыг зохих байгууллага үзэл суртлын ажлын бүхий л арга хэлбэрийг ашиглан зохиох нь чухал байна. Ялангуяа үйлдвэр аж ахуй, соёл гэгээрлийн бүх салаа салбарт Зөвлөлтийн хүмүүсийн соёлч дадал заншил, ажлын арга хэлбэрүүдийг нэвтрүүлэхэд МЗНН-ийн байгууллагуудын ажлыг чиглүүлэн ажиллах явдал чухлаар шаардагдаж байна.

Баярын цахилгаан

ӨНЖҮҮЛ СУМЫН НАМЫН ҮҮР ДАМДИНСҮРЭН, АДХ—ЫН ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРГАА АЮУШ НАРТ

Үр тарианы ургацын төлөвлөгөөг хугацаанд нь 127 хувиар биелүүлж улсад тариа тушаах үүргээ 200 хувиар биелүүлэх үүрэг авсанд баяр хүргэж сүү тушаалт, тарваганы арьс, ахрын ноос бэлтгэх, мал өвөлжилт зэрэг ажилдаа улам их амжилт гаргана гэдэгт аймгийн намын хороо, АДХ-ын гүйцэтгэх захиргаа бат итгэж байна.

Аймгийн намын хорооны нэгдүгээр нарийн бичгийн дарга Б.Дэжид

АДХ-ын Гүйцэтгэх захиргааны дарга Ц.Жамсран

Баярын цахилгаан

ТӨВ АЙМГИЙН НАМЫН ХОРООНЫ НЭГДҮГЭЭР НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА Б.ДЭЖИД, АДХ—ЫН ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРГААНЫ ДАРГА Ц.ЖАМСРАН НАР ТАНАА

Танай аймгийн нам-улсын байгууллагын биетэй туслалцаа хөдөлмөрчдийн идэвх чармайлтын дунд экспортын адуу тушаалт 107,2 хувиар биелсэнийг баяртай тэмдэглэж цаашдын ажилд амжилт хүсье.

Худалдаа бэлтгэлийн яамны сайд Ц.Доржготов

Даалгавар биелүүлсэн дарга

Хавар цаг. Сангийн аж ахуйн даргын өрөөнөө Отгон гуай үүрэг авч суув. Сангийн аж ахуйн дарга Аръяа

—За Отгон гуай өнгөрсөн намар танай бригад улсад тушаах төмсний төлөвлөгөөг 9 хувиар тасалсаны дээр бусад төрөл бүрийн ногооны төлөвлөгөөг дөнгөж л биелүүлсэн шүүдээ.

Ирэх намар энэ дутагдлыг давтаж хэрхэвч болохгүй. Танай бригад өнгөрсөн хавар 75 га-д төмс тариалсан бол энэ хавар 100 га-д тариалах болно гэхэд нь Отгон гуай:

—Даргаа манайх 75 га-д төмс тарих үр авч үлдсэн шүүдээ гэв.

—Тэгвэл 100 га-гаас авах ургацын төлөвлөгөөг биелүүлэхийн тулд нэг га-гаас 13 тонноос доошгүй ургац авах зорилготой ажиллах хэрэгтэй байна гэснээр яриа төгсөж «МАХН-ын гишүүний хувьд энэ үүргийг биелүүлэх л хэрэгтэй дээ» гэж бодсоор Отгон гуай даргын өрөөнөөс гарсан билээ. Сангийн аж ахуйн даргын үүргийг биелүүлэхийн тулд ногоочдынхоо зөвлөлгөөнийг хийлгэж өнгөрсөн хавар хүн бүрт өөрсдийнх нь хүсэлтээр ногооны талбай бүрийг хариуцуулан агротехникийн шаардлагын дагуу арчилгаа тордлого хийлгэн өөрөө биечлэн зааварлах ажил хийж уйгагүй хөдөлмөрлөсний үрээр ургац нь ч сайн ургаж ногоогоо хурааж эхэлсэн ажээ.

Намар цаг. Отгон гуайн ажил дүгнэгдэж даалгаврын биелэлт шалгагдаж байна.

Тус бригадынхан 77 га-гаас төмс, 11,5 га-гаас байцаа, 7,5 га-гаас шар лууван, өргөст хэмх, орос сонгино хураажээ.

Га-гаас 13,4 тонн төмс, 35 тонн байцаа хураан улсад тушаах төмсний төлөвлөгөөг 200 хувиар биелүүлээд байгаагийн дээр 270 тонн байцаа, бусад ногоо 113 тонныг тус тус улсад тушаагаад байна. Эдний бригад 400 тонн байцаа тушаах төлөвлөгөөтэй бөгөөд уг төлөвлөгөөг

ЗУРАГ ДЭЭР: *Ногооны 8 дугаар бригадын дарга М.Отгон*

давуулж 600-гаад тонныг тушаах гэж байна. Тус бригадад 4—5 га-гийн төмс хариуцан га-гаас 16—17 тонн ургац авсан ногоочин Нямсүрэн, Долгор, Аяахүү, 3 га-гийн байцаа хариуцаж га-гаас 40 тонныг авсан Лагцаг, Доржжүгдэр, 3 га-гийн шар лууван хариуцаж га-гаас 20 тонн ургац авсан Баяндорж, Лхавгажав нарын сайчуул төрөн гарчээ.

Тэрчлэн сүүлийн хэдэн жилийн дотор Жаргалантын сангийн аж ахуйн хэмжээгээр өргөст хэмхийн төлөвлөгөө биелэгдэж байгаагүй учиртай билээ. Энэ бригадад нэг га-гийн өргөст хэмх хариуцан 17 тонн ургац авч улсын нормыг хол давуулсан залуу ногоочин О.Октябрь шинээр төрөн гарч амжилтын эзэн болжээ. Иймэрхүү дүнгээр Жаргалантын сангийн аж ахуйн ногооны 8 дугаар бригадын дарга М.Отгон хавар авсан даалгавараа биелүүлж ажлын бахдам амжилтаар дүнгээ гаргуулж байна.

В.Дорж

НАМАР

МАНАЙ АЙМАГ ХАДЛАНГИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ 88,2 ХУВИАР БИЕЛҮҮЛЭЭД БАЙНА.

II нүүрт ИХ АЖИЛ ИД ДУНДАА | III нүүрт ХОЛБООЧДЫН ТУРШЛАГА | IV нүүрт МӨНХ НЭР

Жаргалантын сангийн аж ахуйнхан 9 дүгээр сарын 29-ний байдлаар 29641 га-гийн тариа ангилан хадаж төлөвлөгөөгөө 100 хувь биелүүлэн 21000 га-гийн тариа цайруулан улсад 9200 тонн үр тариа тушаагаад байна.

Хонгор намрын хосгүй их ажил ид дундаа өрнөж, Жаргалант, Загдал, Зөөхий, Тээл, Агьтийн өргөн хөндийнүүдээр ган хөлгийн янцгаалт газар дэлхийг доргилуулан галтай залуусын бахтай бүтээл тариалангийн талбайгаас ундарч байна.

Ууган сангийн аж ахуй маань буурь зааж энэ намрын тариа хураалтаар улсад 19800 тонн үр тариа тушаах атлаа 3520 тонныг илүү тушаах амлалт авч өөрийн эх орны бүх САА, МААМС, хөдөө аж ахуйн нэгдлүүдийн хамт олонд хандаж уриалга гаргаад амлалтаа амжилттай биелүүлэх гэж зориг бадрангуй ажиллаж байна.

САА-н захиргаа, нам, олон нийтийн байгууллагууд хамтран тариа хураалтын өмнө техникч нэг бүрээр амлалт авахуулсаны дээр тариа хураалтын үеэр зохион ухуулга олон түмний ажлыг сайн зохиож хүн бүрийн ажлыг тогтмол дүгнэн уралдаанд түрүүлэгчдийг урамшуулах ажлыг зохиож байгаа зэргээс техникчдийн идэвх санаачлага ихээхэн дээшилж ажлын явцыг түргэтгэх сайн нөлөө болж байна.

Тус САА—н Загдалын тасгийн Дамдинсүрэн даргатай тарианы 15 дугаар бригадынхан комбайнч Пүрэвсүрэн, Хишигдорж, Цоодол,

Их ажил ид дундаа

Дэмбэрэл, Ганбаатар нарын зэрэг олон техникчид уралдаанд 1-3 удаа түрүүлжээ. Энэ бригадын дарга Дамдинсүрэнярихдаа:

—Манай бригад ажлын 12 хоногт 2900 гаруй га-гийн тариа ангилан хадаж төлөвлөгөөгөө биелүүлээд байгаагийн дээр 1900 га-гийн тариа цайруулж төлөвлөгөөнийхөө 70-аад хувийг биелүүлээд байна. Манай бригадын ажил иймэрхүү сайн яваа нь техник засварыг чанар сайтай хийсний дээр комбайнчид маань хоорондоо тусархаг, тэд нэг хүн шиг нэгэн санаатай ажилладгаас амжилт олж байна гэв.

Энэ бригад САА-нуудын удирдах газрын болзлыг 3 удаа хангаж САА-н тариа бригадуудын дотроос түрүүлж яваа учир бригадын дарга Дамдинсүрэн, тоо бүртгэгч Пунцаг болон 1963 оны аймгийн аварга тариаланч Пүрэвсүрэн нар сангийн аж ахуйн зардлаар улсын амралтанд амрах эрх олж аваад байна.

Тус САА-н тариа хураалтанд ажиллаж байгаа хурандаа Бухаа даргатай Ардын цэргийн авто тээврийн батeлоны байлдагчид, Монгол Улсын Их сургуулийн оюутнууд тун сайн ажиллаж байна. Ардын цэргийн авто тээвэрчид талбайгаас үтрэмд, үтрэмээс улсад тээвэрлэх будааг хаягдал гээгдэлгүй тээвэрлэхийн тулд замын донсолгоог тун сайтар гаргахын хамт машины тэвшийг байнга шалгаж байдгаас замд будаа хаях явдал гарахгүй байна.

Тээвэрчдийн дотроос байлдагч Халзанбаньд, Дашдаваа, Сүрэн, Жамсран нарын олон арван тээвэрчид тав хоногийн уралдааны дүнгээр байр эзлэн уралдаанд түрүүлжээ.

Мөн тус батeлоны 15 хүнтэй засварын бригадынхан энэ хугацаанд 120-иод авто машинд их дунд үйлчилгээ хийгээд байгаагийн дотроос засварчин Ренчиндорж, Цэрэн, Шагдарсүрэн нар сайн ажиллаж байна.

Иймхүү Жаргалантын САА-н тариа хураалтын их ажил ид дундаа амжилттай явагдаж байна.

Тус САА-н улсад тушаах будаа үтрэмэн дээр нилээд их байгаа боловч Баруун хараагийн будаа хүлээн авах салбар хүн хүчний хүрэлцээгүй, ажлын зохион байгуулалт муугаас, машиныг удаан хугацаагаар хүлээлгэж байгаа нь Жаргалантын САА-н ажилд муу нөлөө үзүүлж ажлын явцыг удаашруулж байна.

Жишээ нь: Загдалын тасгийн үтрэмээс өглөө 11 цагт будаа ачаад явсан машин шөнийн 2 цаг хагаст будаагаа буулгаад буцаж байгаагаас тодорхой байна.

Энэ талаар Баруун хараагийн будаа хүлээн авах салбарын хариуцлагатнууд сүрхий анхаарч будааг хүлээгдэлгүй түргэн буулгаж байхыг ид дундаа явагдаж байгаа их ажлын явц шаардаж байна.

Нэгэн сургуулийн хоёр аварга

Угтаалын сургуулийн сурагч Л.Банзрагч 24,5 тонн өвс бухалдаж аварга хадланч болжээ.

Сурагч Т.Аюуш 100 хонь хяргаж 135 кг ноос авсаны дээр хотны ноос 5 кг-ыг түүж цагаан алтны аварга болжээ.

Баатарын бариан дээр

Сойлго таарсан хүрэн

Сурвалжилсан тэмдэглэл

АЛТАНХҮҮ БААТАР БОЛОХ НЭЭ!

Ёроол нь харагдахгүй тэнгисийн гүн ус шиг, зах нь үл харагдах тариалангийн өргөн талбайд трактор комбайны эгнэн цувах нь тэнгисийн дээгүүр хөвөх загасчны завь лугаа адил харагдана.

Номгоны арын өргөн хөндийд зогсоо зайгүй хүрдэн сэлүүрээ наранд гялалзуулан өндөр ургасан өтгөн тариаг ханаруулан байгаа аварга комбайны жолоо залсан залуусыг харахад ажлын амт, атарчдын алдар сэтгэл зүрхнээ зурагдан үлдэнэ.

Уг нь би Алтанхүүтэй уулзахаар тэнд зорин очсон билээ.

Баруунаасаа зүүн тийш тоос манаруулан дарцаг дэрвүүлсээр яваа нэгэн комбайнчинтай уулзаж Алтанхүүг хаана явааг нь сургалахаар амдан зогсож байтал ашгүй тэр маань Алтанхүү байлаа.

Сайн хүн санаагаараа гэгчээр Алтанхүү нээрээ сайн залуудаа гэж хамт яваа нөхөр минь хэлээд уулзая гэсэн дохио болгон гараа өргөхөд Алтанхүү ч хариуд нь мэндийн хариу болгон гараа өргөөд жолоогоо мушгин талбай руугаа эргэлээ.

Аргагүй! Ажлын талбайд ид ажлын үеэр түүнд хүнтэй уулзах зав хаанаас байхав.

Бас тэгээд эх орныхоо өнцөг булан бүрт байгаа тариачин залуусыг уриалж амлалт авсан болохоор ажилдаа шамдах нь зүйн хэрэг шүү дээ.

Ер нь ч тэгээд Алтанхүү ажлын талбайд ганц ч минут сул зогсдоггүй ажээ.

Тэхдээ Алтанхүү цөөхөн минут зарцуулан бидэнд ажлынхаа амжилтаас дурьдан ярьсанюм. Алтанхүү анх МХЗЭ—ийн илгээлтээр Зэлтэрийн атрын сангийн аж ахуйд очиж улмаар Шаамарын сургууль комбинат төгсөж Угтаалын сангийн аж ахуйд ирж сангийн аж ахуйн үйлдвэрлэлтэй ажил амьдралаа холбожээ.

Алтанхүү тариа хураах техникээ сайн эзэмшиж тариан түрүү хаягдалгүй авч га-гаас авах ургацыг нэмэгдүүлэхийн төлөө шургуу ажиллаж байна.

Энэ залуу тариа хураалтанд орсон хэдэн хоногт 430 га-гийн тариа хадаж 6000 центнер будаа цайруулаад байв. Алтанхүү энэ намар түмэн центнер тариа хураах амлалт аваад одоо амласан амлалтынхаа 60 хувийг гүйцэтгээд байна.

Алтанхүү амжилтаа биелүүлэхийн тул техникээ байнга арчилан тордож өдөр бүрийнхээ тариа хураалтанд өглөөний 8 цагт гарч, үдийнхээ амралтыг талбай дээр өнгөрүүлж, шөнийн хоёр цагт ажлаасаа бууж амардаг аж.

Өдөрт тэрээр 18 га-гийн тариа хадах нормоо 30—40 га хадаж өдрийнхөө төлөвлөгөөг 166—222 хувиар биелүүлж байгаа нь амлалтаа биелүүлэх боломжийг бүрдүүлж байна.

Алтанхүү, БНМАУ—ын хөдөлмөрийн баатрын болзлыг өнгөрөгч хоёр жилийн дотор 2 удаа хангаад энэ жил гурав дахь удаагаа хангах гэж байгаа нь тариачин залуугийн энгэр дээрх Алтангадас одон, МХЗЭ—ийн Төв Хорооны тэргүүний тариаланч залуу алтан медалий нь дэргэд баатрын одон гялалзах нээ.

Тиймээ, МХЗЭ—ийн гишүүн Алтанхүү БНМАУ—ын хөдөлмөрийн баатар болж манай орны олон арван баатруудын нэрсийн жагсаалтанд нэгэн шинэ баатрын нэр бичигдэнэ.

Алтанхүү тариалангийн талбайд нэг ч минут сул зогсохгүй техник нь ямарч саатaлгүй байгаа нь тариа хураалтын өмнө техникээ сайн бэлтгэснийх буйзаа.

Ёстой л хүрэн улаан комбайных нь сойлго нь таарч хүсэлдээ хөтлөгдсөн залуугийн од нь гялалзаж явна.

БОГ МАЛ ХЭЭЛТҮҮЛЭГ

Баянцогтын сангийн аж ахуй энэ жил 9700-гаад хонинд зохиомол хээлтүүлэг хийх төлөвлөгөөтэй ажээ. Тус сангийн аж ахуйн Жирэм хэмээх газар байгаа зохиомол хээлтүүлгийн хоёр салбар 9 дүгээр сарын 11-нээс эхлэн ажиллаж 20-ны байдлаар нийтдээ 13 суурийн 2786 хонинд хээлтүүлэг хийгээд байна.

Энд «Орхон» үүлдрийн 49 хуц ашиглагдаж байгаа бөгөөд хуцнуудад ногоон тэжээл, овъёос, тахианы өндөг, хужир шүү зэрэг нэмэгдэл тэжээл өгч байгаагаас үр сайн өгч байна гэж энэ хоёр салбарын зохиомол хээлтүүлгийн техникч Очиржанцан, Цэрэндэжид нар ярьж байна.

НАМАР

ҮР ТАРИА ХУРААХ ТӨЛӨГӨӨНИЙ 57,7 ХУВЬ НЬ БИЕЛЭГДЭВ.

Энэ нүүрийг манай сурвалжлагч Б. Дорж бэлтгэв.

Холбоочид туршлагаа солилцов

Арван найман аймаг. Дархан, Налайх хотын харилцаа холбооны дарга нар, эдийн засагчид зэрэг 50 гаруй хүн манай аймгийн төвийн харилцаа холбоо, Батсүмбэрийн сангийн аж ахуйн дэргэдэх Д. Лувсан ахлагчтай салбар холбооны ажилтай танилцаж туршлагаа солилцов.

Туршлага судлах уулзалт чуулганд аймгийн АДХ—ын Гүйцэтгэх захиргааны хариуцлагатай нарийн бичгийн дарга Дашдорж, БНМАУ—ын Тээвэр Холбооны яамны орлогч сайд Готов, ерөнхий инженер Буджав нар оролцож манай аймгийн холбоочдын туршлагыг нийт холбоочдод өргөн нэвтрүүлэх нь чухал гэж зөвлөв. Тус аймгийн Мягмарсүрэн даргатай харилцаа холбооныхон социалист хөдөлмөрийн бригад 3, социалист хөдөлмөрийн төлөө бригад 3-тай болж үүнд бүх холбоочдын 90 гаруй хувь нь хамрагдаж холбоо гоороо социалист хөдөлмөрийн үйлдвэр болох хоёр жилийн хугацаатай үүрэг аваад ажиллаж байна.

Аймгийн холбоочид холбоо хөгжүүлэх 3 дугаар таван жилийн төлөвлөгөөг 420 хоногийн өмнө биелүүлж сүүлийн 3 жилд Баянбараат, Өнжүүл, Бүрэн, Алтанбулаг, Заамар, Баянцогт, Угтаал, Мөнгөнморьт сумдад нийтдээ 536 км дан ба хос шугам байгуулж бүх сумд аймагтайгаа шууд харилцдаг болжээ.

Аймгийн төвөөс гадна Баянцогт, Батсүмбэр, Угтаал, Жаргалант, Борнуур сумдад 40—80 ноймерын АТС тавьж, сум—нэгдэл, сангийн аж ахуйн бригад, фермд радио зангилгаа 32—ыг байгуулж 2700 гаруй цэг ажиллуулж аймгийн бүх өрхийн 89 хувь нь радиотой болсон явдал бол холбоочдын нэг томоохон амжилт юм.

Социалист хөдөлмөрийн бригадын гишүүн Базар чанга яригчийн трансфроматор ороох хэрэглэл гудамжинд хадаж хөдөлмөрчдийн эрэлт хүсэлтийг хүлээн авдаг жижиг хайрцаг АТС телефон аппаратын зээрэнцэгийг целлулойдоор хийсэн зэргээс 1200 төгрөгийн ашиг оруулжээ.

Холбоочин Шагдарсүрэнгийн малын шагайгаар тусгаарлагч, 2 мм—ийн зэс утсаар гагнуурын алх, модон певроор разетик хийж үйлдвэрт нэвтрүүлсэн, техникч Бугажаргал хязгаарын шугамын өсгөгч хийж шугамын сонсгол сайжруулж залгагчийн үйлчилгээг шуурхай болгож ярианы тасалгаанд минут хэмжих гэрэл дохио тавьжээ.

Холбоочин Батсүх мотороор ажилладаг радио зайны ажиллагааг өөрчилж хуурай зайны 2—3 хүлээн авагчаар 30—40 радио цэг ажиллуулж нэг жилд дунджаар 10 гаруй мянган төгрөгийн хэмнэлт гаргажээ.

Аймгийн холбоочид ингэж ажилдаа шинэ зүйл нэвтрүүлэхийн хамт Архангай аймгийн холбоочдын баялаг туршлагаас ихийг сурч байна.

Аймгийн холбоодын удирдах ажилтнууд Батсүмбэрийн холбоог үзэхийн хамт тэндэхийн холбооны Лувсан ахлагчтай социалист хөдөлмөрийн төлөө бригад авсан үүргээ биелүүлж улсын хэмжээний салбар холбоодын дотроос анх удаа социалист хөдөлмөрийн бригадын цол мандат хүлээн авсаныг тэмдэглүүштэй. Батсүмбэрийн Лувсан ахлагчтай социалист хөдөлмөрийн бригадын хамт олон 1964 оны эхний гурван улирлын төлөвлөгөөг бүх үзүүлэлтээр нь 100-130 хувиар биелүүлжээ.

Эднийхэн үүргийн хугацаанд радио цэг 170 байсныг 250, телефон цэг 25 байсныг 52 болгож үйлчилгээг 47—100 хувиар нэмэгдүүлж холбоогоор үйлчлэх цагийг 8 хүртэл уртасгасан байна. Бригадын ахлагч Лувсан «Ту—100» радио зангилгааг гэмтэлгүй ажиллуулахын тулд цахилгаан хүчдэлийн трансфроматрын хаягдал ашиглаж рестацыг санаачлан хийснээс хойш энэ станц хэвийн ажиллагаатай болж сонсгол нь сайжирсан байна.

Сөгнөгөрийн пионерын зусланд 19 км телефон шугам өөрсдийн хүчээр тавьж Архангай аймгийн туршлагаар холбооны салбарын бүх төхөөрөмжийг тохижуулж Автомант телефон станцта вьснаар бүгд 8000 гаруй төгрөгийн хэмнэлт гаргаж 1963 онд аймагтаа салбараараа 2 дугаар байр эзлэж 800 төгрөгөөр шагнагджээ.

Лувсангийн бригад хамтарч, амьдарч, сурах талаар эв санаа нэгтэй ажиллаж авсан үүргээ нэр төртэй биелүүлжээ.

Хот хөдөөгийн холбооны удирдах нөхөд тус аймгийн холбооны туршлагыг ажилдаа бүтээлчээр хэрэглэхээ илэрхийлэхийн хамт холбооны ажилд үзэгдэж байгаа дутагдлыг ойрын хугацаанд засах талаар манай аймгийн холбоочдод зөвлөв.

Хот хөдөөгийн холбоочдын туршлага солилцох зөвлөлгөөн уулзалтанд гарсан дутагдлыг засаж тэргүүн туршлагыг нэгтгэн дүгнэж ажилдаа бүтээлчээр хэрэглэх явдал манай аймгийн холбоочдын эрхэм чухал зорилт болон тавигдаж байна.

Д.Дондогдорж

Сонины газрын тусгай даалгавраар...

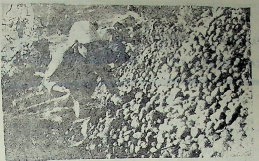

Монгол Улсын Их Сургуулийн багш Б Жаргал, Д.Батжаргал нараар удирдуулсан 1, 2 дугаар ангийн хэсэг оюутнууд Жаргалантын сангийн аж ахуйн ногооны 8 дугаар бригадад ажиллаж байна. Тэд 9 дүгээр сарын 26-ны байдлаар 400 гаруй тонн төмс ялгаж цэвэрлээд байв.

Энд ажиллаж байгаа оюутнуудын дотроос Л. Насанхүү. Р. Сүхбаатар, С. Саянбуян, Ч Цэрэнханд, Ж. Үрлээ, Д.Динсмаа нарын олон оюутан өдрийнхөө нормыг давуулан биелүүлж бусдаасаа түрүүлж явна.

ЗУРАГ ДЭЭР: Оюутнууд төмс ялгаж байна.

Шефдээ туслав

Лүн сумын „Монгол—Хятадын" найрамдал нэгдлийн нэгдүгээр бригадад тус сумын 8 жилийн дунд сургуулийн багш ажилчид, пионер сурагчид тусладаг заншилтай юм.

Саяхан нэг амралтын өдрөө шеф бригаддаа ахрын ноос хяргах ажилд нь тусалж 600 гаруй эм хонь хяргаж 312,2 кг ноос авч тушаав. Ноос авах ажилд багш Мядагдоржийн удирдсан 6 а анги 94,7 кг ноос, багш Лувсандамбын удирдсан 7 б ангийн хамт олон 84,2 кг ноос авч бусдаасаа илүү амжилт гаргажээ.

Одоо өвлийн бэлтгэл ажилд нь туслахаар тодорхой төлөвлөгөө зохион ажиллаж байна.

Х.Хулганай

Мэргэжилтний зөвлөлгөө

ЦЭВДЭГШ ХАГАЛАЛТЫГ ХУГАЦААНД НЬ ЗӨВӨӨР ХИЙЦГЭЭЕ

Цэвдэгш хагалалт бол хаврын тариалалтын ажлыг хөнгөвчилж тарих хугацааг хойшлуулдаггүйн гадна хөрсний чийгийг хадгалж хог ургамалыг устгадаг ач холбогдолтой юмаа. Цэвдэгш хагалалтыг намрын тариа хураалттай хамт буюу дуусмагц агротехникийн шаардлагын дагуу хийвэл хөрсний үржил шимийг сайжруулж арвин их ургац авч чадна.

Тариа хураалтын дараа хадагдсан гуурсны ёзоороор үлдсэн чийг нь хатдаг тул талбайн чийг ерөнхийдөө маш бага болдог.

Мөн хөрс нь ихээр нягтарч намрын борооны ус нэвтэрч орох гүй, талбайн гадрага дээр ус тогтож хөрсний бүтцийг эвдэхэд хүрнэ. Түүгээр ч үл барам хөрсөнд агаар нэвтэрч орохгүй учир хөрсөнд микро биетны үйлчилгээ суларч шим тэжээлийн бодис хуримтлагдах нь багасдаг.

Намхан иштэй орой боловсордог хог ургамал нь тариа хураахад огтлогдохгүй хэвээр үлдэн дараа үр нь боловсорч талбайд унана. Эрт боловсордог хог ургамалын үр нь тариа хураахаас өмнө боловсорч унадаг хог ургамалын үрнээс гадна тариа хураалтын үед талбайд унасан тарианы үр соёолж үүнд хөнөөлт шавьжууд амьдрах боломжтой болно. Цэвдэгш хагалалтыг чанартай хийснээр эдгээр дутагдлыг арилгаж болно. Намар орой хүйтэрдэг нутгуудаар ба эрт сулагдсан талбайд хагалгааг хийхийн өмнө гуурс сэндийлгээг хийж болно.

Сэндийлгээг хийхдээ хог ургамалын шинж байдлыг харгалзах хэрэгтэй.

Үндэсний [хөгжилт муу нэг наст хог ургамалтай талбайд бол 6—8 см-ийн гүн, үндэслэг иштэй буюу үндсээр салбарлан ургадаг хог ургамалтай талбайд 10—12 см-ийн гүн тус тус сэндийлнэ. Сэндийлэхэд талбайд унасан хог ургамал болон тарианы үр хөрсөнд булагдан тохиромжтой нөхцөлд бол 12—14 хоногийн дараа соёолж эхлэнэ.

Энэ үед гүн хагалалтыг хийж боловсруулснаар хог ургамалыг устгаж чадна. Намар эрт хүйтэрдэг нутгуудаар бол сэндийлгээг хийлгүй хөрслүүр хутгатай анжсаар борнойн хамт шууд гүн хагалж болно. Ингэхдээ харин хөрслүүр хутгийг тарианы үндэс бүрэн огтлогдож байхаар тохируулахыг мартаж болохгүй,

Жаргалантын сангийн аж ахуй дахь байцаах зохион байгуулах группийн агрономч
А. Шаравсамбуу

НАМАР

ХҮНСНИЙ НОГОО

ХУРААХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ 69,5 ХУВЬ НЬ

БИЕЛЭГДЭВ